

By, marsk og geest 8

Årsberetning 1995

Den antikvariske Samling i Ribe

Knivskaft af elfenben, fundet nær Ribe Domkirke og siden 1960-erne brugt som Samlingens bomærke. Skaftet viser en falkonér med jagtfalken på dens stok - sådan som han optrådte i en stormands følge. Stilen er høvisk, præget af 1300-årenes elegante pariserkunst. Højde 7,5 cm. Tegning: Aage Andersen.

By, marsk og geest 8
Årsberetning 1995
Den antikvariske Samling i Ribe 1996

Redaktion: Claus Feveile og Jakob Kieffer-Olsen

Tryk: Winds Bogtrykkeri • Haderslev

Oplag: 400 stk.

© Den antikvariske Samling

1. 176
70.00

By, marsk og geest 8

Årsberetning 1995

Den antikvariske Samling i Ribe 1996

ISBN 87-89827-12-0

ISSN 0905-5649

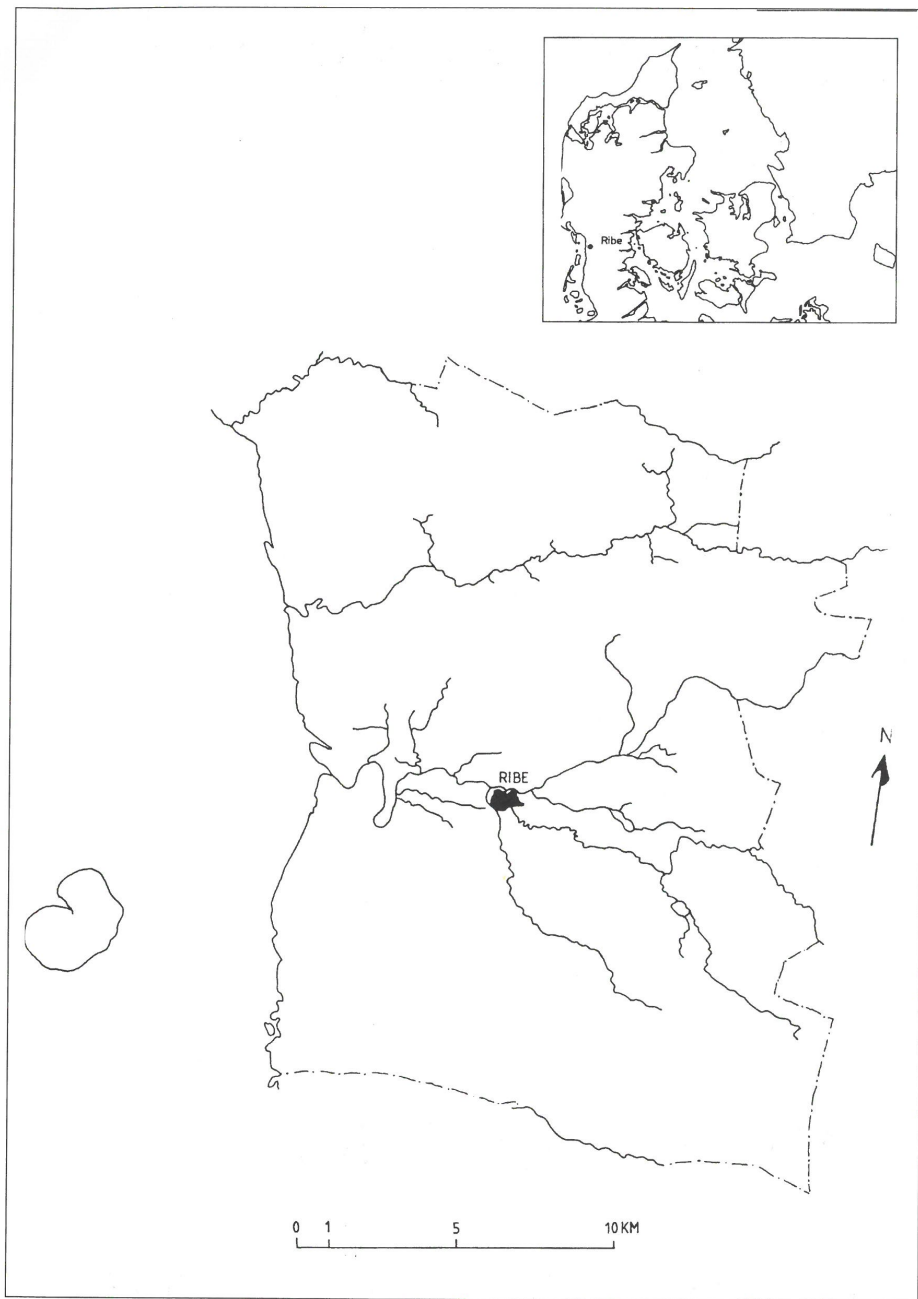
By, marsk og geest 8

»Odin fra Ribe« - 4,2 cm høj mandsmaske af støbt bly. Odins hoved med det flotte, svungne overskæg flankeres af de to ravne Hugin og Munin, som tilhvisker Odin vise råd om verdens gang. Sandsynligvis lavet i Ribe i 700-årene, men fundet for få år siden i en kasse med bøjede søm. Tegning: Lars Hammer.

Årsberetning 1995

Den antikvariske Samling i Ribe

Indhold

Hans H. Engqvist Ribe gamle Rådhus – husets bygningshistorie	3
Ole Degn Ribe gamle Rådhus. Husets ejere og beboere 1496-1709 før det blev rådhus	9
Marie Foged Klemensen Arkæologisk undersøgelse på Torvet 9 i Ribe	17
Alan Vince English Pottery Imports in Medieval Denmark	23
Claus Feveile Tufstenskirkerne i Sydvestjylland – set i handelshistorisk arkæologisk belysning	31
English abstracts	52
Årets tal 1995	54
Publikationer	56

Ribes gamle rådhus

Husets ejere og beboere 1496-1709 før det blev rådhus

Af Ole Degn

I 1709 flyttede Ribes magistrat og administration ind i et par nyindrettede gamle stenboder på hjørnet af Stenbogade og Sønderportsgade, og i oktober dette år indviede man det nye rådhus. Boderne havde da i mere end 200 år været bolig for private borgere. Takket være husenes særlige baggrund har vi her et selv for Ribe sjældent tilfælde, hvor vi kan følge en ejendoms ejere og beboere længere tilbage end til 1545, da rækken af bevarede skattelister begynder (1).

Den ejendom, som det gamle rådhus udgør, var oprindeligt to huse eller boder, hvoraf det sydligste, hjørnehuset, har været lidt højere i underste etage og tillige lidt dybere end det andet. De er dog bygget efter en fælles plan, så de virker som et symmetrisk hele, og omkring 1528 blev de sammenbygget med en fælles facade (2). Man kan på den baggrund undre sig over, at de siden i flere tilfælde var adskilt på to eller flere ejere, og at de aldrig blev beboet af én ejer som ét hus.

Boderne nævnes første gang i 1496 i forbindelse med en handel, og siden da kan ejere og beboere frem til rådhus tiden følges gennem ejendomsdokumenter, skattelister m.m. Muligvis var hjørnehusets bygherre væbneren *Mads Pedersen Skriver*, der levede i Ribe i de sidste årtier af 1400-årene.

Ved den nævnte handel i 1496 solgte *Karin Madsdatter*, enke efter Viborg-borgmesteren Poul Abildgård (-før 1496), der nævnes i årene 1470-88, hjørnehuset til Ribe-borgeren *Nis Ebsen*. Karin Madsdatter var datter af den førnævnte Mads Pedersen Skriver. Hendes besiddelse af huset havde været anfægtet, og på grundlag af, at hendes søster Anna var nonne i Gudum Kloster, mellem Struer og Lemvig, havde klosteret gjort krav på en arvelod i huset. Nis Ebsen solgte i 1517 sin lod i huset til kanniken, magister *Hans Severinsen* (3). I hans ejertid afgjordes i

1526 sagen med klosterets krav; en kommission bestående af ingen ringere end de fire jyske bisper, en domprovst og tre riddere afsagde dom i sagen og dømte, at lodden tilhørende søsteren i klosteret var tilfaldet de øvrige søstre.

I 1528 solgte Hans Severinsen til kanniken *Niels Terkelsen*, adlet *Rosenstjerne* (-1553) ikke blot hjørnehuset, men også huset nord herfor, begge under ét betegnet som »stenhusene« (4). Samme år var ejendommen af borgmestre og råd vurderet til 800 mark dansk (5). Den nye ejer havde i 1513 været Christian 2.s kapellan, 1517 skriver på Københavns Slot, 1520 præst og kannik i København og 1521 tolder i Falsterbo i Skåne. Allerede i 1514 havde kongen anbefalet ham til et kannikedømme i Ribe, men han kom vistnok først i 1525 til byen, hvor han derefter boede og i 1528 som nævnt købte ejendommene i Stenbogade (6). I 1543 var han den ene af de to forstandere for den velgørende institution Ribe Hospital. Niels Terkelsen var gift med Kirsten (-1577), der en årrække efter hans død giftede sig ca. 1566 med Ribe-borgeren Knud Lassen (-ca. 1588), der boede i Grønnegade (7).

For tiden efter 1545 tillader en ubrudt række skattelister fra Ribe i stort omfang at se, hvem der boede i byens huse. I den ældste tid kan der være problemer med huse ejet og beboet af gejstlige, idet disse ikke skulle betale skat til byen. Måske derfor kan det i de første år efter 1545, frem til ca. 1568, næppe med sikkerhed siges, hvem der boede i de to stenhuse på Stenbogades hjørne. Husene var udlejet, for Niels Terkelsen havde jo som kannik sin embedsbolig, i Skolegade ved siden af latinskolen, men der anføres talrige skatteborgere i listerne med siderne, der må omfatte Stenbogades vestsider, og det er vanskeligt at placere dem i husene.

Niels Terkelsen og Kirsten havde to sønner, Anders Nielsen (-1559), der døde som student,

779
 Udgift paa Kæder
 Hørens Høgen Jørgen
 Som 13 Sørbørn
 72

wid migtt
 stætt migtt

Kæde dægt med jørgens væll
 og giftet paa næsten iij år
 for alle ike giftet sandt
 høst ike ike fangt paa blødt
 jørgen, som ike 15 octob: a 73
 Borgmester
 18 Laur

Fig. 1. Titelblad til Oluf Nielsens pengemesterregnskab fra 1572-73, »wid migh Oluff Nielszen« ses her øverst og derunder et af de bilag, der endnu ligger i regnskabet, som dokumentation for hans indførsel. Borgmester og råd skriver: »Kære Oluf Nielsen, gør vel og giv Peder Vægter 3 mark dansk for alle de grave, han haver kastet til de fanger, som blev afhugne den 15. oktober anno 73.« Oluf Nielsen gengiver omhyggeligt dette i sit regnskab, og bag den barkse tekst ligger henrettelsen af fem sørovere, som var blevet fanget af rådmand Hans Jessen Søhane, da hans skib i august samme år på rejse fra Holland til Hamborg ud for Vester Ems blev overfaldet af et søroverskib.

og Oluf Nielsen (ca. 1538-87)(8). Sidstnævnte, der blev borger i Ribe, ejede senere de to huse og boede i hjørnehuset fra 1568 til sin død i 1587. Han var købmand og stod i begyndelsen af 1570'erne blandt de højst takserede skatteborgere, men fra omkring 1580 faldt hans ansættelse kraftigt. I flere år var han skatmester, pengemester og medlem af det fornemme borgerudvalg *De 24 Mænd*, der bl.a. sammen med borgmestre og råd lignede borgernes skatter (fig. 1)(9). Hans placering fremgår også af, at han før 1572 blev gift med borgmester Laurids Thøgersens datter *Lene Lauridsdatter* (-1602). Nogle år efter hans død måtte enken i 1591 sælge det nordre hus til rådmand *Anders Sørensen Klyne* (1551-98), der var hendes mands svoger (10). Selv beholdt hun hjørnehuset, og det gik i arv til hendes børn. Hun boede i hjørnehuset indtil 1592, da hun blev gift anden gang, med læsemester, senere biskop i Ribe Iver Iversen Hemmet (1564-1629).

Mens hjørnehuset var beboet af Oluf Nielsen selv og senere hans enke Lene, var det nordlige hus udlejet og var 1564-73 beboet af Søren Jensen og Markvard Jensen, 1574 af Søren Jensen alene, 1575 af Iver Pedersen, 1577-78 af Peder Sørensen Strudvad, senere medlem af *De 24 Mænd*, men det stod i 1580'erne øde.

Forklaringen har man i den store bybrand, der i oktober 1580 lagde Overdammen og Stenbogade og Hundegade og hele kvarteret syd og øst herfor i aske. Man kan undre sig, men hjørnehuset kunne fortsat bebos af Oluf Nielsen, hvis forholdet da ikke er det, at han hurtigt har fået huset istandsat, for vi mangler skattelisten fra julen 1580, det sædvanlige ligningstidspunkt. Han står i 1581 på den sædvanlige plads i skattelisten, mens det nordlige hus betegnes som et »øde hussted«, ligesom de resterende huse i Stenbogade og yderligere mere end hundrede i det nævnte kvarter (11). I 1580'erne betegnes stedet endda flere gange som »øde jord«, men i 1591 er der påny en beboer i ejendommen, der som nævnt var overtaget af *Anders Sørensen Klyne*, og betegnes som hans stenhuse. Da var allerede flere andre af grundene på Stenbogades vestside blevet bebygget igen (12).

Efter *Lene Lauridsdatters* død i 1602 ejedes parter af hjørnehuset i en årrække af børnene, *Anders Olufsen Riber* (-efter 1619), der var købmand i Århus, *Kirsten Olufsdatter* (-efter

1657), gift 1605 med købmand, senere byskriver, havnekæmner, herskabsfoged, byfoged, medlem af de 24 Mænd, tolder og rådmand *Mads Lassen Lime* (ca. 1584-1645)(fig. 2), *Karen Olufsdatter* (-1630), gift 1596 med købmand og medlem af *De 24 Mænd* *Mads Nielsen Lime* (-1641), og senere sognepræst i Lunde sogn på Fyn *Jens Olufsen Riber* (ca. 1580-1639). I hjørnehuset boede efter Oluf Nielsens enke Lene først 1593-94 *Skarris Pedersen* (fig. 3), 1594-95 kræmmeren *Anders Ibsen*, 1595-96 maleren *Laurids Andersen Riber* -mester for Hans Jessen Søhanes epitafium i Ribe

Fig. 2. Gravsten i Ribe Sct. Katarinæ Kirke over beboerne i hjørnehuset i Stenbogade i slutningen af 1500-årene, *Mads Lassen Lime* og *Kirsten Olufsdatter*, med deres våben nederst, til højre hendes slægt Rosenstjernes syvttakkede stjerne.

Domkirke og altertavler og epitafier i mange kirker – og 1596-98 *Christoffer Bartskaar*; 1598-1600 betegnes huset som øde, 1601-02 var det beboet af Boel, *Mads Hjorts datter*, 1603-16 af *Christen Nielsens enke Kirsten* og 1617-20 af skrædderen *Niels Jensen* (13). Det nordlige hus stod som før nævnt i 1580'erne øde, og var 1591-1617 beboet af medlem af *De 24 Mænd*, senere rådmand, fra 1606 borgmester *Peder Lambertsen* (-1617).

De to huse blev senere igen forenet under samme ejer. Ved ægteskab 1616 med rådmand *Anders Sørensen Klynnes* yngste datter, *Ingeborg Andersdatter Klyne* (1593-1668), erhvervede dr. *Christen Lauridsen Bording eller Bordum* (1578-1640) det nordlige hus, hvor han boede i hvert fald i 1617. I 1618 købte *Mads Lassen Lime* af konens bror *Anders Olufsen Riber* i Århus dennes andel i hjørnehuset, som da var beboet af den førnævnte skrædder *Niels Jensen*, og hertil de tre tilstødende boder i Sønderportsgade (14). *Anders Olufsens* andel omfattede da ikke blot den del, han selv havde arvet efter forældrene, men også søsteren *Karens*. Senere på året solgte *Mads Lassen Lime* igen hjørnehuset og boder til *Christen Lauridsen Bording*, som dermed blev ejer af begge husene (15). *Christen Bording* var søn af teologisk læsemester i Århus *Laurids Pedersen Bording*, havde studeret i Wittenberg 1600-01 og derefter været indskrevet i Helmstedt. Efter et par år som skolemester i fødebyen havde han rejst 1607-09 som præceptor, hovmester, for adelsmanden *Steen Rosensparre* på dennes studierejse, hvor de var indskrevet ved universiteterne i Bourges, Paris, Padova, Siena og Leipzig (16). Efter hjemkomsten blev han livlæge hos prins *Christian* og tog 1617 doktorgraden i medicin i København. I 1613 fik han embedet som medikus i Ribe, efter den tids skik i den form, at han fik brev på et ledigt kannikedømme ved Domkirken med forpligtelse til at tage bolig ved denne og lade sig bruge som medikus.

Til stillingen hørte der en embedsbolig, men når han trods dette alligevel boede i sit eget hus, har man en forklaring i en synsforretning, der i 1615 blev foretaget på hans kannikerresidens. Det blev konstateret, at både gavlhuset til gaden, sidehuset, to stenhuse og andre bygninger var i en så forfærdelig stand, at det var direkte farligt at bo der, da de kunne styrte sammen når som helst (17). I 1636 opnåede han den fordel at få

3. desember 1570
 jeg minnig og guds barmherticheit
 jeg giffen ved giffen
 this blygning guds barmherticheit
 gjuder minnig og guds barmherticheit
 affinis og barmherticheit
 igit luff og guds barmherticheit
 minnig og guds barmherticheit

Skarris Pedersen
 1570

Skarris Pedersen

Skarris Pedersen
 1570

Fig. 3. Skarris Pedersen, der i 1593-94 boede i hjørnehuset i Stenbogade, var i 1570 en af Ribes to kæmner. Hans regnskab er endnu bevaret, med hans forsigtige påskrift på titelbladet: »I Jesu navn skriver jeg min regnskab, som jeg haver udgivet for byen, Gud allermægtigste hjælp mig det vel over at komme, Gud til lov og pris og mig til nytte og gavn.«

ærkedegnedømmet i kapitlet. I huset i Stenbogade voksede flere børn op, heriblandt Anders Bording (1619-77), der blev student i 1637 og 1653 tog magistergraden i Sorø; han fik en noget omskiftelig tilværelse, men blev kendt, fordi han fra 1666 med kongelig understøttelse udgav en nyhedstidende på vers på dansk, *Den danske Mercurius*, der sammen med hans andre litterære tekster viser ham som den første danske digter,

der som en mester forstod at behandle sproget med lethed, opfindsomhed og frodighed (fig. 4).

Efter Christen Bordings død i 1640 sad enken i huset til sin død i 1668. Det var ved mandens død blevet vurderet som »den store stens i Stenbogade« med stald, indkørsel, kamre i gården og bruhus (bryggers), til det betydelige beløb 1.100 dal., mens den udlejede part, hjørnehuset, med en eng og et lille gårdsrum blev sat til 450 dal. og fem tilstødende boder ud til Sønderportsgade til 500 dal. Ved et skifte i 1654 delte moderen og børnene ejendommen således, at hun beholdt »adelhuset«, som hun beboede, mens børnene delte hjørnehuset.

Selv om Christen Bording og senere enken ejede begge stenhusene, boede familien alene i det ene, det nordlige hus, mens hjørnehuset var udlejet. I årene 1617-20 var beboeren den førnævnte skrædder Niels Jensen, 1621-57 skrædderen Mads Hansen Hede, 1658-60 skrædderen Hans Hede, hvorefter huset synes at have stået øde nogle år.

I 1673 blev ejendommen af Christen Bordings enkes arvinger solgt til rådmand *Niels Pedersen Terpager* (1618-98), gift første gang med Maren Rasmusdatter Harbo (1617-59), anden gang med Else Hansdatter Wandel (f. 1646). Ejendommen var da tre år tidligere blevet vurderet til blot 250 sletdaler. Niels Pedersen Terpager var købmand, blev i 1657 overformynder og i 1662 rådmand. I 1673 forpagtede han konsumtionen og i 1675 familie- og folkeskatten i hele Koldinghus amt. Hans handel havde et betydeligt omfang, og trods skibsforlis og bankerotter havde han i 1688 en pæn formue.

Niels Pedersen Terpager boede selv i en større ejendom på Mellemdammen, og de to huse i Stenbogade var lejet ud. Hjørnehuset var således 1674-76 lejet til skrædderen Christen Laugesen, 1677-83 til Hans Nielsen Buntmager, 1696-1706 til Lene Høgs, det nordlige hus 1677-89 til mester Knud Knudsen Badskær eller Barber, 1698-1700 til Nicolaj Wandel, og man ser i årtierne frem til rådhusetiden en stadig skiften af lavere takserede lejere, hvoraf mange var håndværkere og enker.

Efter Niels Pedersen Terpagers død i 1698 arvedes stenhusene af datteren *Anna Terpager*. Hun var gift med Niels Knudsen (-1707), der havde en betydelig handelsvirksomhed og var velhavende. I 1680'erne var han slået ind på okse-

Den Danske MERCURIUS

Ell den 1. April 1675.

Danmark.

Mand store Kongers raad vel bør isen at dolge:
 Men taf och fryde-sang bør offentlig at følge
 Paa Guds belgjerninger/ som hand saa tienstellig
 I mange maader med formerke lader sig.
 Op der for/ op/ med lyst/ o adle Gümber Rige/
 Lad takkepsalvers klang til Himlens Gud opstige/
 Som med sin almagt har vor Daner Dronning ført
 Igjennem Dødsens poort/ och Landfens baner hørt;
 U hendes Majestæt blant glade Mødes orden
 Nu strifoes känd/ i det hun lykkelig er vorden
 Forsøst/ och uden meen/ ubi sin rette tid/
 Et yndigt Herre-Barn har fød til verden hid.
 Tormaansets slette Dag til tisevende begyndtes/
 Der os hans fødels bud høitidelig forkyndtes/
 Formedest arer/ stud af Stadens høye vold/
 Samt kloftræs glade klang/ som hørdes mangefold.
 Harpulkers hule glam och mesic slag ey spardes/
 Hvor til och afklarh med høye toner spardes.
 Ja hver mand priste Gud/ och der til sagde saa:
 Velkommen adle Prinds! gid det dig lykkes maae!
 Men baade farst och sidst känd/ Jeg ey nær udbrede/
 Hvor høj-formønet sig hans Fader Kongen tede.
 Der hand fornaim/ at det saa vel var gangen af:
 Hvorfor hand mangan skent til budde-Isen udgaf

Fig. 4. Side af den versificerede avis *Den Danske Mercurius*, fra den 1. april 1675, udgivet af en af de mere fremtrædende personer, der har boet i en af ejendommene i det senere rådhus, digteren Anders Bording.

handel og fragtede sammen med andre købmænd i byen okser og andre varer til Amsterdam.

Det var enken Anna Terpager, der i 1709 endelig solgte ejendommen, »stenset«, med to jernkakkellovne i dørnset, for 365 rdl. til byen, som dermed fik en præsentabel bygning som rådhus (18). Købsprisen lyder ikke af meget, og dog havde byen Ribe ikke pengene til at betale ejendommen med. Anna Terpager lod 200 rdl. indgå i en af hende og hendes afdøde mand stiftet fundats til fattiges gavn og bedste, og de resterende 165 rdl. forpligtede byen sig i et brev af 6. juni 1709 til at betale den følgende 11. december (19). Men pengene blev først 6. november 1710 betalt hende af byens pengemester.

Ejendommen fungerede ikke længere som

bolig. Senere kom dog på grunden i tilslutning til rådhusbygningen bolig for en arrestforvarer og en fyrbøder og deres familie, således som det eksempelvis ses i skattelisten fra 1870, men det er en anden historie.

Det gamle rådhus' bygning er i sin udformning enestående i Ribe. Der er vel endnu rester af andre middelalderlige stenhuse, men der har engang været ganske mange sådanne huse i byen. Gaden, hvor det gamle rådhus ligger, vidner med sit navn om dette. Stenbogade var gaden med *stenboderne*, boder af mursten, hvoraf Ribe domkapitel havde adskillige i gaden, vistnok på dens vestside, som embedsboliger for forskellige præbender.

Som det er fremgået, hørte gennem lange tidsrum til hjørnehuset på Stenbogade tre små huse, boder, i Sønderportsgade. Sammenhængende hermed var der i Sønderportsgade en indkørsel til gården, og i eksempelvis grundtaksten fra 1682 omtales husets gårdsrum og have ud til Ribe Domkirkes kirkegårdsrum (20).

Med sin oprindelse i to boder og sådanne bygningers begrænsede størrelse hørte ejendommen på Stenbogades hjørne ikke blandt byens kostbare bygninger, som købmandsgårdene på Nederdammen, Mellemdammen og Overdammen. Som det blev nævnt, takseredes ejendommen i 1528 til 800 mk. dansk, hvilket med udviklingen i møntvæsenet kan være svært at sammenligne med de senere takseringer. Ved vurderingen efter Christen Bordings død i 1640 blev »den store stens« sat til hele 1.550 sletdl. eller godt 1.000 rdl. I de to hustakster fra 1657 og – efter Svenskekrigene – 1661 var ejendommen ansat til henholdsvis 700 og 300 rdl., i 1670 til blot 250 sletdl., i grundtaksten 1682 grunden til 120 rdl., bygningerne til 173 1/3 rdl. I skiftet efter Niels Pedersen Terpager i 1699 var ejendommen, »et stort stenhuse« sat til 380 sletdl. eller 253 1/3 rdl., og i 1709 var salgsprisen så 365 rdl. (21). Der var langt til de store købmandsgårde på Damme, i 1600-årene vurderet op til 2.000 rdl.

Stenbogade har udgjort en lille del af gadeforløbet, der var hovedstrøget gennem Ribe, fra Nørreport i nord til Sønderport i syd: Nederdammen, Mellemdammen, Overdammen, Stenbogade og Sønderportsgade. Engang strakte husrækken sig på vestsiden meget længere mod nord, med otte ejendomme mod de nuværende tre

(idet det gamle rådhus er et dobbelthus), og gaden har rummet adskillige fornemme bygninger ud over dem, man bemærker i dag, Laurids Tøgersens gård på hjørnet af Overdammen og Torvet, Porsborg og det gamle rådhus. Gennem tiden var gaden i perioder beboet af borgere, hvis skatteansættelser gav gaden en pæn placering blandt Ribes gader. I ejerrækken for de huse, der blev Ribes gamle rådhus, bemærker vi en væbner, to kanniker, en borgmesterenke, en byskriver, en medikus, flere medlemmer af *De 24*

Noter

I noterne henvises til arkivmateriale i D 22, Ribe rådstuearkiv og B 85A, Ribe byfogeds arkiv i Landsarkivet for Nørrejylland, Viborg.

1. Om ejendommen og dens ejere og beboere, se J. Kinch: Ribe bys historie og beskrivelse, 1, 1869, s. 521-23, 2, 1884, s. 51-52, 234, 269, 365-68; Hugo Matthiessen, Otto Smith og Victor Hermansen: Ribe bys historie 1660-1730, 1929, s. 74-76; H.H. Engqvist: Bevaringsplan Ribe, 1969, s. 88.
2. Matthiessen og Hermansen, 1929 (se note 1), s. 75.
3. Skøde 1517 22. aug., D 22, Ribe rådstuearkiv, under Pergamentsamlingen.
4. Skøde 10. marts 1528, D 22, Ribe rådstuearkiv, under Pergamentsamlingen, jfr. tilsvarende dokumenter 13. jan. og 3. marts 1528. Om ham Personalhist. Tidsskr., 10.r.1, 1934, s. 231-37; om hans børn og børnebørn Ejnar C. Larsen i Personalhist. Tidsskr., 1990, s. 1-8 og 15. Gravsten i Domkirken.
5. Vurderingsforretning 29. april 1528, D 22, Ribe rådstuearkiv, under Pergamentsamlingen.
6. 4. nov. 1536 erklærede borgmestre og råd i Ribe, at Niels Therkildsen har fremlagt dom af Rigens Råd af 17. april 1526 angående et stenhus i Ribe, D 22, Ribe rådstuearkiv, under Pergamentsamlingen.
7. Om Kirsten, se Tingbog 1584, B 85A-16, s. 75b. Jf. også Tingbog 1568, B 85A-2, s. 28-29. Hans hus vurderet Tingbog 1578, B 85A-10, s. 86, Tingbog 1573, B 85A-7, s. 19, hans hus i Grønnegade: Tingbog 1592, B 85A-23, s. 48-49.

Mænd og to rådmænd. Ser vi på husenes beboere, lejerne, var de dog oftest placeret blandt byens lavere takserede borgere. Ser vi imidlertid på bygningen, må det konstateres, at den ikke var særlig stor, men det var alligevel ikke mærkeligt, at bystyret i begyndelsen af 1700-årene valgte de velbyggede stenboder på gadens sydvesthjørne til byens rådhus. Alene pladsforholdene, der allerede i 1880'erne blev betegnet som »lidt indskrænket«, har bevirket, at man i 1900-årene har valgt at bygge et nyt rådhus.

8. Jf. også Tingbog 1566, s. 317.
9. Pengemesterregnskab, D 22-314, 1572-73.
10. Tingbog 1591, B 85A-22, s. 34b, tingsvidne 10. marts 1591. Ejendommen betegnes som stenhus med gårdsrum og portrum.
11. Som ejer anføres ejendommeligt nok Claus Knudsen og hans medarbejdere, men forklaringen kan være den, at han kan være en søn af Oluf Nielsens mors mand i andet ægteskab, Knud Lassen.
12. Ole Degn: Genopbygningen efter storbranden i Ribe 1580. (Mark og Montre, 1985, s. 36). Der blev her ikke draget den konklusion, at også en del af det senere rådhus stod øde. I skattelisten 1592 angives ejendommene meget præcist efter hinanden: først Lene Olufs hjørnehus, så Peder Lambertsen i Anders Sørensens stenhus. Da det nordlige hus i 1580'erne betegnes ikke blot som »øde jord«, men også som »øde hussted«, kan der ikke være tale om det »jordsmon«, som Lene Olufs ifølge tingsvidne 9. marts 1591, tingbog 1591, B 85A-22, s. 28b, solgte til ejeren af huset på grunden mod nord, Iver Vandel (dvs. den tredje ejendom regnet fra Stenbogades hjørne mod syd), betegnet som jordsmon mellem hendes egen stenhushus, hun udi bor i syd, og Iver Vandels eget adelhus, han ibor i nord.
13. Merete Bergild og Jens Jensen: Rosenholmskabet og dets mestre Mikkel van Groningen og Laurids Andersen Riber. (Historisk Årbog fra Randers Amt, 1987, s. 25-41.
14. Tingbog 1618, B 85A-49, 3/3.

15. Tingbog 1618, B 85A-49, 15/12, boderne da beboet af Hans Øenle, Jakob Kandedgyder og Is Douris.
16. Vello Helk: Dansk-norske studierejser fra reformationen til enevælden 1536-1660, 1987, s. 176.
17. Syn 1615, Tingbog 1615, B 85A-47, 2/10.
18. D 22-266. Brev 6. juni 1709.
19. Se note 18.
20. I Ribe bys tingbog 1618 15/12, B 85A-49,

21. Skifteprotokol, B 85A-119, s. 426b, skifteforretning 1699.

Ole Degn, arkivar, dr. phil.
Mellemhøjen 11
8800 Viborg